

Till Miljö- och energidepartementet

Er ref/dnr: M2017/01115/Nm

Vårt dnr: 2018/091

Umeå den 4 oktober 2018

Yttrande över betänkandet Ekologisk kompensation (SOU 2017:34)

Bakgrund till Enetjärn Naturs yttrande

Enetjärn Natur var först i landet med att tillämpa ekologisk kompensation i stor skala. Sedan 2003 har konsultföretaget tillsammans med sina kunder tillhandahållit närmare 5000 ha natur inom ramen för ekologisk kompensation, natur som annars aldrig hade skyddats eller restaurerats.

Enetjärn Natur har sedan början av 2000-talet, via internationella konferenser, studiebesök och samarbeten inom BBOP (Business and Biodiversity Offsets Programme), följt framväxten av standarder och olika system för ekologisk kompensation och habitat banking i länder som USA, Storbritannien, Tyskland, Frankrike och Australien.

Det är således mot bakgrund av 15 års strategiskt och praktiskt arbete med ekologisk kompensation i skärningspunkten mellan näringsliv och förvaltning som Enetjärn Natur lämnar sitt yttrande över betänkandet i SOU 2017:34.

Våra synpunkter på lagförslagen

Vår tillstyrkan

Vi tillstyrker förslagen i betänkandet. Vi välkomnar att betänkandet är mycket gediget och att förslagen är grundligt underbyggda.

Värdera naturkapital likvärdigt, oavsett miljö- eller samhällsplaneringsprocess

Vi stödjer utredningens förslag att ekologisk kompensation ska kunna användas även inom samhällsplanering, inte enbart vid miljöprovning. Det är viktigt att regelverket möjliggör ekologisk kompensation oavsett vilken verksamhet som tar naturmiljön i anspråk. Utan de föreslagna ändringarna kommer lagstiftningen inte kunna stävja en degradering av naturkapitalet på varje plats oavsett vilken verksamhet som planeras där.

Förslagna ändringar i PBL

Ett av utredningens mest angelägna förslag är införandet av begreppet *ekologisk funktionella landskap* i 2 kap. PBL tillsammans med att kommuner i detaljplaner får föreskriva om ekologisk kompensation. Detta kommer göra stor skillnad och medverka till en mer resurseffektiv användning av naturmiljöerna även i bebyggelseutvecklingen. Det är rimligt att de faktiska kostnaderna för förlust och kompensation av naturmiljöer och ekosystemtjänster får belasta bostadskonsumenterna.

Vi stödjer förslaget att kommuner ges möjlighet att planera för kompensationsområden och grön infrastruktur i översiktsplaneringen. Även om vi hoppas att det kommer vara näringslivets aktörer som blir de som tillhandahåller lösningarna på marken, ger detta förslag samma goda förutsättningar för planeringen av ekologisk kompensation och habitatbanker som vi sett framgångsrika exempel på i bl.a. Tyskland.

Det är också bra att, som utredningen föreslår, knyta ekologisk kompensation till bygglov/start- och slutbesked. Den lösningen bäddar för ett effektivt genomförande av ekologisk kompensation i samband med övrig exploatering, vilket i sig minskar transaktionskostnaderna för själva den ekologiska kompensationen.

Vi delar också uppfattningen att det är mycket viktigt att kunskapen om ekologisk kompensation inom samhällsplanering ökar. Därför är det positivt att utredningen vill påbörja försök med kompensationspooler. Dock vill vi hänvisa till vad vi anför på annan plats i yttrandet om vilka aktörer som bäst lämpar sig att ansvara för kompensationspooler.

Föreslagna ändringar i miljöbalken

Vi ser det som mycket angeläget att skadelindringshierarkin författningsregleras i 2 kap. miljöbalken. Vi välkomnar också att det blir obligatoriskt med ekologisk kompensation vid dispenser i skyddade områden.

Föreslagna ändringar i sektorslagstiftning

Vi stödjer förslaget att möjliggöra ekologisk kompensation i sektorslagstiftningar som ellagen, väglagen och lagen om byggande av järnväg.

Boverkets uppdrag

Vi ställer oss bakom utredningens förslag att ge Boverket i uppdrag att ta fram en vägledning för kompensation av ekosystemtjänster i planlagt område. Hela kontexten kring ekosystemtjänster är komplex, och det är rimligt att prioritera arbetet med en gedigen vägledning.

Efter långsiktiga förvaltningen

Den långsiktiga förvaltningen av ett område som skyddats inom ramen för ekologisk kompensation kommer nå vägs ände när den rimliga tidsutdräkten för den långsiktiga förvaltningen av kompensationen gått ut. Det måste då finnas en beredskap och ett ansvar hos stat, länsstyrelse eller kommun att ta vid där verksamhetsutövarens eller tredjepartsaktörens ansvar upphör. Det kan vara angeläget att garantera ett permanent skydd eller skötsel för framtiden.

Vikten av att lagförslagen genomförs

Naturmiljöns värde

Utredningens förslag har potentialen att förändra användningen av mark och vatten i Sverige. Den kan bli mer resurseffektiv. Med ett tydligt regelverk för ekologisk kompensation kommer det samhällsekonomiska värdet av biologisk mångfald och ekosystemtjänster lyftas fram som en tillgång "på plussidan" för samhället. Detta välkomnar vi.

Större risker utan ekologisk kompensation

Det finns kritik, till delar befogad, att ekologisk kompensation medför en förenkling av naturens komplexitet, och en möjlighet för skadeköp. Men det betyder inte att det är mer resurseffektivt att avstå från att börja tillämpa ekologisk kompensation. Verkligheten är ju att i stort sett alla exploateringar som inneburit förändrad markanvändning hittills kommit till utan att det gjorts några återinvesteringar i natur. PBL har ju alltid tillåtit det förfarandet, och i de flesta fall även miljöbalken. Natur har varit en gratis resurs som det inte kostat något att ta bort.

Utan ett förändrat regelverk i den riktning som utredningen föreslår kommer natur och biologisk mångfald fortsätta vara blott en anonym minuspost i miljöbedömningarna. Ur ett miljöekonomiskt perspektiv är det relevant att påpeka att när ekologisk kompensation inte tillämpas vid en exploatering så åsätts naturen ett värde som oftast är nära noll.

Vi menar att riskerna för naturmiljö och biologisk mångfald med att inte tillämpa ekologisk kompensation är större än riskerna med att förenkla naturens komplexitet. Med tillämpning av ekologisk kompensation kommer naturens värde vara en kostnadspost i exploateringskalkylen.

Vi ställer oss därför helt bakom förslaget att utveckla befintlig lagstiftning genom ändringar i miljöbalken, PBL och de sektorslagstiftningar som omfattas av förslaget.

Robusta, väl underbyggda och samtidigt förenklade metoder

Vi delar helt utredningens uppfattning att tillämpningen av de krav på kompensation som redan gäller har varit ojämn och oförutsägbar. Vi har sett exempel på tillämpning av nuvarande regler om ekologisk kompensation som inte varit rätts-säker då kraven om ekologisk kompensation varit helt oförutsägbara.

Ett nytt regelverk behöver ge utrymme för en tillämpning som präglas av enkelhet och förutsägbarhet. Regelverket behöver stödja framväxten av robusta, väl underbyggda och samtidigt förenklade metoder för att kvantifiera förlustvärde och kompensationsvärde. Likaså behöver regelverket stödja framväxten av en tillräcklig geografisk utbytbarhet som också tillmötesgår utredningens krav på effektivitet.

Beräkningsmodeller för ekologisk kompensation behöver tas fram och tala om hur förlustvärde respektive kompensationsvärde ska vägas mot varandra. Det är mycket viktigt att kommande tillämpning leder till en rimlig avvägning mellan å ena sidan vetenskaplig noggrannhet och å den andra effektivitet.

Särskilt om markåtkomst mm

Tillgång till mark

För att genomföra kompensationsåtgärder behövs tillgång till lämplig mark. Våra erfarenheter från näringslivet är att det ibland är svårt att enas med motparter om vad som är lämplig mark. Det är också förenat med juridiska och praktiska svårigheter att långsiktigt skaffa nödvändig nyttjanderätt till marken ifråga. Krav på ekologisk kompensation måste anpassas till detta. Kompensationspooler eller habitatbanker är en lämplig väg fram.

Kompensationspooler

Vi delar utredningens uppfattning att det finns exempel på framgångsrika kompensationspooler eller habitatbanker i andra länder och att det är angeläget att ge förutsättningar för en sådan utveckling även i Sverige. Utredningen argumenterar väl kring behovet av kompensationspooler kring de växande storstäderna inom ramarna för planprocessen. Att kompensera förluster av tätortsnära naturmiljöer och områden för rekreation, när områden planläggs enligt plan- och bygglagen, och att söka lösningar för detta med hjälp av kompensationspooler är angeläget.

Vi ser att ekologisk kompensation är något som kommunerna vill arbeta med. Det finns ett stort intresse och engagemang, men nuvarande regler hindrar ekologisk

kompensation i samhällsbyggandet, det vill säga att bygga natur samtidigt med bygget av bostäder. Det måste vara prioriterat att dels rättsligt möjliggöra ekologisk kompensation inom planarbetet men också att stödja kommunerna i att komma igång med ekologisk kompensation. Lagändringarna möjliggör att det engagemang som finns tillvaratas och försöksverksamheter med kompensationspooler är ett sätt att bygga upp erfarenheter.

Företagens kostnadseffektiva lösningar

Företagen är bra på att hitta kostnadseffektiva lösningar, förutsatt att regelverket är tydligt. Därför är det viktigt att näringslivet får vara med och bidra till bevarandemålen för arter och ekosystem samtidigt som de får förverkliga sina utvecklingsprojekt.

Vår erfarenhet är att företagen går före politiken. Så har det varit under de första åren med ekologisk kompensation inom miljöprövningen. Flera företag har gjort stora kompensationsåtgärder och börjat utveckla metoderna långt innan myndigheterna gillade verktyget. Vi uppfattar att samma sak kommer hända när det gäller habitatbanker/ kompensationspooler inom miljöprövningarna. Företagen ligger i startgroparna. Vi ser också ett spirande intresse för frågorna om ekologisk kompensation och habitat banking hos vissa byggföretag. Detta engagemang bör tas i beaktande vid uppbyggnad av kompensationspooler inom samhällsbyggandet.

Av dessa skäl menar vi att det bör övervägas om det i stället ska lämnas till tredjepartsaktörer, markägare och verksamhetsutövare att utforma system för kompensationspooler / habitatbanker inom både miljöprövning och planprocess, liknande det som skett i flera andra länder.

Om marknadspotential

Utredningen visar att ekologisk kompensation innebär merkostnader för ett utvecklingsprojekt om mellan 1 och 5%. Vi saknar dock en belysning av vilken marknadspotential som kan följa med tillämpningen av ekologisk kompensation. Vi ger därför en kort beskrivning.

Det finns en marknadspotential för hållbara affärer inom ekologisk kompensation och habitat banking, precis som är fallet med andra hållbara affärer, bl.a. inom energisektorn.

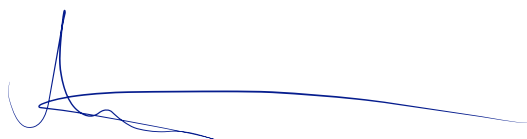
Ett tydligt och effektivt regelverk för kompensation som får tid att utvecklas kan precis som i USA, där kompensation är knuten till vissa miljöprövningar, blomma ut till en mogen "marknad" med många olika typer av tredjepartsaktörer och affärsmodeller; habitatbanksägare, restaureringsföretag, markägare, konsulter, advokatbyråer, försäkringsbolag m fl.

I USA öppnade myndigheterna för länge sedan upp för tredjepartsaktörer inom näringslivet att ta fram de effektiva lösningarna inom kompensation. Idag sysselsätter den amerikanska bevarandeindustrin mellan 150 000 och 250 000 människor. Den omsätter stora belopp och lockar många att investera i natur. Den bidrar dessutom till bevarandemålen för hotade arter och naturtyper samtidigt som den pekar ut en tydlig väg framåt för de som behöver omvandla natur.

Ett tydligt regelverk i linje med utredningens förslag kan bli ett ekonomiskt incitament för markägare i Sverige att behålla och förstärka sina naturvärden, och för tredjepartsaktörer att utveckla nya affärsmodeller.

För Enetjärn Natur

Umeå dag som ovan

Anders Enetjärn Vd

living planet solutions

enetjärn
natur

www.enetjarnnatur.se info@enetjarnnatur.se 090 - 71 09 50

Umeå
V.Norrlandsgatan 10 D
903 27 Umeå

Stockholm
Klarabergsviadukten 63
SE-101 23 Stockholm

Malmö
Västergatan 36
211 21 Malmö

